

ИВАН ВАЗОВ - „НЕМИЛИ-НЕДРАГИ“ „ЩЕ СЕ БИЕМ ЗА СВОБОДАТА НА БЪЛГАРИЯ...“

В дните на робски страх, глад и мъчения да се бориш за свободата на родината означава да изложиш себе си на сигурна смърт. Малко са онези личности, дръзнали да защитят отечеството си по време на турското робство. Осъзнаващи тежкия си избор, тези родолюбци са готови да платят най-високата цена в името на свободата - раздялата с живота си.

В повестта на Иван Вазов „Немили-недраги“ се представят именно такива патриоти. Обрекли се на мизерия, далеч от семейството и родината, те бленуват за битки и достойна смърт. Саможертвата в името на свободна България за родолюбца е най-голямата чест. Хъшовете знаят, че могат да загинат, но ако такава е цената на свободата, те са готови да я платят. Да загинеш в името на родното за Вазовите герои е сладка орис. За тях чорбаджиите са предатели, защото единственото, което ги интересува, са парите. Да издигнеш материалното над възвишените човешки ценности е долен егоизъм. Именно срещу такива душевно празни хора и срещу потисниците са готови да се борят и жертват живота си мъчениците на България - хъшовете.

В началото на Трета глава на повестта в кръчмата на Странджата се водят ожесточени спорове. Тема на разговор са политиката, „народните изедници“, битките в България — теми, присъщи за патриоти. Те презират хората, които във времето на глад и мизерия живеят охолно и не се интересуват от положението на бедните, поробени българи: „Чорбаджиите са предатели и изедници!“. Виковете: „Долу чорбаджиите! Да живее народът!“, още повече събуждат патриотизма и разпалват страстите в сърцата на хъшовете.

Речта на Странджата е доказателство за голямата му любов към родината. Ретроспекцията: „Нашите славни битки в отечество България ги помни народът...“, връща повествователното действие към славното минало на хъшовете. То е сладък спомен за битките, които те са водили в Балкана. Знаменосеца се чувства достоен за родината. Изпълнил е своята свята длъжност към нея: „Ние сме човеци, ние сме българи, ние изпълнихме нашата света длъжност към отечеството.“ Хъшовете не се интересуват от материални облаги и за тях не е важно дали ще получат отплата: „Пари не щем, за пари не сме проливали кръвта си, защото е по-скъпа от всичките пари на влашките богаташи...“ Имотите също не ги интересуват. Те са изоставили своите къщи и семейства не за да получат блага, като се борят за свободата на отечеството си. Мъка изпитва Странджата, когато си спомня как е носил знамето, а сега е обречен на мизерия: „аз, дето едно време носех левското знаме...“ С възклицанието: „Ах! Братя мили!...“, се подсилва неговата мъка от спомена за младите години, изживени достойно. Многоточието в текста графично разкрива вътрешното вълнение на Вазовия герой. Мислено той си представя картината на боя. Странджата вярва в свободното бъдеще, независимо от тежкото настояще: „Ако ние тука сме скитници и голтаци, в България нашите бедни братя са хилядо пъти по-зле.“ Хъшовете мечтаят за бунт. Героичната битка за свободата на родината е единствено успокоение за преживените мъки. По-тежко е да си в България, защото там „турците глобят, събличат, убиват, позорят и народът пици кански“. Свободата на личността е важна, макар и в чужда страна. Странджата мечтае да умре в битка: „... аз със старите си кости пак ще взема байрака, бари още един път да го издигна в Балкана, па тогава да умра.“ За него саможертвата е най-голямата цена, която трябва да се плати, за да е свободен един народ: „Народ без жертви не е народ.“

Старият знаменосец е убеден, че саможертвата е нужна, че тя е отплата за свободата. Той знае, че в България цари робски страх и че малко са онези

„мъченици“, които са готови да обрекат себе си на нелеката съдба да се бият за отечеството. И „ Колкото ги повече има, толкова по-добро за България.“ - споделя Базовият герой. Странджата насочва мисълта си към светлото бъдеще и е сигурен, че за свободата отново всички ще влязат в битка: „Ще се бием още, братя мили! Ще се бием за свободата на България!“ В патриотичния възглас: „Да живей България!“, най-силно проличава огромната любов на Странджата към родината. Сърцето му, изпълнено с патриотизъм, бленува да се завърне в отечеството и не допуска никой да оскверни обичта му към родната земя. Цялата реч на храбрия знаменосец е вълнуваща и в нея ясно личи мечтата на всеки родолюбив българин - да умре в битка за свободата на своя поробен народ.

След последните думи на Знаменосеца в кръчмата еква възторжен вик. Хъшовете приемат Странджата за свой духовен водач. Очите им пламват, а духовете им се разбуждат. След ожесточения спор за чорбаджиите, сега родолюбието ги е изпълнило изцяло. Младият Бръчков е толкова развълнуван, че съзира у хъшовете едни „ висши същества „, а Вазов подчертава вълнението му с думите: „ Бръчков цял трепереше от умиление и възторг.“ Викът му: „Да живей храбрят Странджа!“, показва преклонението му пред стария знаменосец. Хъшовете вдигат на ръце Странджата и така изразяват огромното си уважение и любов към него. Запяването на патриотичната песен е заключителният момент на Трета глава в повестта.

Саможертвата в името на свободна България е най-възвишеният идеал за хъшовете. Да умрат в битка за тях е възвишена цел. Въпреки изгнаническата си участ, те се подкрепят един друг и запазват българския си дух. Базовите хъшове смело гледат напред и знаят, че един ден свободата в България ще тържествува.

София, Олимпиада по БЕЛ - 2002 г.